

[Handout 6: Utkast till Mårtens uppsats. Ca 10 sidor, här sammanfattat.]

B-uppsats, idehistoria

Mårten Marklund

Umeå VT 2008

”Vi nedsteg i helvetet, men den onde härskade redan över våra själar”

-En analys av hädelseprocessen mot Jon Hansson i Luleå tingsrätt 1721

Inledning

Kring nyåret 1718/19 genomled en karolinerarmé, anförd av general Carl Gustaf Armfeldt, en fasansfull marsch över fjällen på gränsen mellan Jämtland och Norge. Mer än hälften av den 6000 man starka armén kom att frysa ihjäl i det flera dagar långa ovädret. 14 januari, ca 10 dagar efter merparten av armén, kom Jon Hanson, en menig soldat från Bollnäs, ner från fjället. Till skillnad från många andra i armén hade han inga allvarligare kroppsliga skador men fasorna på fjället hade tårt på hans psyke.

Soldat Hanson blev en av många karoliner som i krigens efterföljd sjönk ner i en tillvaro av fattigdom och tiggeri. Inspirerad av sina upplevelser under dödsmarschen blev han dock inte bara en tiggare utan också en folklig predikant och orosstiftare. Han fördömde överhetens frosseri, prästernas skenhelighet och varnade för de demoniska härskaror som snart skulle översvämma alla land. Våren 1721 grips han, åtalas för hädelse och döms till prygel samt straffarbete. Han avlider strax därefter, förmodligen i sviterna av straffet.

I domstolsprotokollet från Luleå tingsrätt finns dock hans redogörelse för sin egen tro och dess koppling till dödsmarschen bevarad. Denna redogörelse utgör stommen för denna uppsats.

Syfte och frågeställning

Denna uppsats syftar till att undersöka Jon Hansons världsbild som den framställs i domstolsprotokollen från hädelseprocessen mot honom. Den dödliga marschen över fjällen, tillsammans med kung Karl XII:s död vid Fredrikstens fästning, brukar få markera slutet på den svenska stormaktstiden. Med hjälp av soldat Hansons kätterska tankar vill jag visa att marschen för åtminstone en del också gav upphov till nya sätt att tänka. Detta görs utifrån följande frågeställningar:

- *Hur uppnår man frälsning enligt Hanson?*
- *Vilka hot ser han gentemot Sverige?*
- *Hur förhåller han sig till den karolinska nationalkristendomen och den nya pietismen?*

Teori och metod

[Domstolsprotokollet från Luleå tingsrätt som hela uppsatsen bygger på hittade Mårten på riksarkivet i Härnösand. Uppsatsen diskuterar i övrigt olika saker som inte är värst intressanta för äventyret.]

Utredning

[Uppsatsen inleder med att Mårten diskuterar Jon Hansons predikande som en reaktion mot den karolinska nationalkristendomen som såg kungariket Sverige som ett av Gud utvalt rike. Tvärtom menade Hanson att det svenska folket var ovanligt syndigt och att Gud straffat det genom kungens död och nederlaget i det stora nordiska kriget. Han beskriver även sina egna upplevelser i jämtlandsfjällen som ett Guds straff mot den högmodiga svenska armén som liksom ohyra våldgästade den norska allmogen. Det Mårten verkar tycka är mest intressant är Hansons skildring av hur han och några andra karoliner nedsteg i en av helvetets portar uppe på fjället. Mårten menar att de demoner, i form av både djur och människor, som karolinerna möter, och som också slukar alla av dem förutom Hanson själv, kan sägas symbolisera olika delar av det svenska samhället han ogillade. Nedan följer några stycken där Mårten direkt citerar Hanson.]

”Ni herremän tror att ni är säkra inför Herren eftersom ni tjänar konung och lägger falsk trosbekännelse. Jag vet dock då jag vandrat levande genom helvetets portar att endast den som vandrar i Kristi ljus och i hjärtat mottar hans offer är säkra från mörkrets herre. Den gamle kungen hade stängt sitt hjärta för Kristus och förde ett orättfärdigt krig. Han straffades liksom ni alla skall straffas. Då ni stänger era hjärtan från Herrens ord stänger ni också porten till tusenårsriket. Ni bygger rikedom, frosseri, borgar, vapen och död här på jorden medan den enda skatt som varar byggs i Hans rike.”

”Vi nedsteg i dödsriket ovetandes, för att skydda oss från kölden. Högmodet i våra hjärtan fjärmade oss från Herren, vilket förde oss inför djävulen själv.”

”Länge kämpade jag ensam mot mörkrets krafter efter att Korpralen givit vika för sina lustar. Jag höll mig i Kristi ljus oavsett vilka lockelser djävulen förde framför mig. Endast i Kristus kan vi segra, allt annat är nederlag inför helvetet. Detta är det bud som jag nu satts att sprida på jorden. Guds nåd ges icke till jordiska riken utan endast till var och en som öppnar sitt hjärta för Honom”